

HRVATSKA GLAGOLJICA

NOVOSTI - elektroničko mjesečno glasilo Društva prijatelja glagoljice
godišće V | broj 48 | prosinac 2019.

Poštovani i dragi članovi, suradnici i prijatelji Društva prijatelja glagoljice!

Prohladni dani, kiše i magle nas ne zaustavljaju, a broj glagoljaških zbivanja raste i sve ih je teže pratiti. Sretni smo što je tako!

Osvrt na minule događaje

Mezzosopranistica hrvatskog porijekla s bečkom adresom, ujedno i članica Društva prijatelja glagoljice, gospođa Sandra Wigh Hrašćanec, nastupila je ljetos u u prekrasnoj haljini ukrašenoj slovima glagoljice u rezidenciji japanskog veleposlanika u Zagrebu, prigodom svečane dodjele visokog japanskog odličja dr. Dragi Štambuku. Solistički koncert uz pijanističku pratnju imala je i 30. studenoga u Varaždinskom HNK, gdje je izvela djela hrvatskih skladateljica Dore Pejačević i Lujze Erdödy Lios. Fotografiju je snimila gđa. Slavka Pavić, istaknuta umjetnička fotografkinja i članica DPG-a.

Prošloga rujna preminula su dva zaslužnika za hrvatsku tradicijsku glazbu.

Ivan Pavačić Jecalićev, muzikolog i melograf, bio je čuvar i promotor kulturnog nasljeđa Krka, ali i Primorja. Velik doprinos očuvanju, vrednovanju i popularizaciji krčke glazbeno-tradicijske baštine dao je i kao voditelj odnosno učitelj u lokalnim školama sopnje i pučkoga kanta koje je pokrenuo u Malinskoj, Njivicama, Dobrinju, Vrbniku i Baški.

Dušan Prašelj, dirigent i skladatelj, bio je direktor Opere HNK Ivana pl. Zajca, voditelj Bečkih madrigalista i potom poznatog hrvatskog zbora *Jeka Primorja*. Skladao je stotinjak zbornih skladbi među kojima se ističu glazbeni recitali *Bašćanska ploča* i *Staroslavenska misa*.

Koncem rujna u Vukovaru je postavljen *Gong svjetskog mira*, monumentalan i prepoznatljiv spomenik koji simbolizira mir, ljubav i prijateljstvo među narodima. Otkrili su ga predsjednik Svjetskoga odbora za mir Djuyoto Suntani i vukovarski gradonačelnik Ivan Penava, a dar je Svjetskog odbora za mir i Republike Indonezije. Umjetnički je rad akademskog kipara, slikara i grafičara Ante Sardelića Kraljevića iz Kanade, inače porijeklom s otoka Korčule. Ideja o postavljanju gonga u Hrvatskoj stara je desetak godina, a za mjesto postavljanja odabran je Vukovar, simbol stradanja i žrtve hrvatskog naroda u Domovinskom ratu, a danas simbol junaštva, otpora i pobjede. U umjetničkoj instalaciji na velikim željeznim ornamentima nalaze se natpisi izrađeni slovima uglate glagoljice:

Sloboda sveta, zatim Sveta sloboda, Prema suncu, Plamen slobode, Vječna domovina i Himna domovini. Vukovarski gong jedini je takav gong mira u Hrvatskoj, u svijetu ih je ukupno 50, dok ga u Europi imaju svega tri zemlje. Zahvaljujemo g. Milanu Paunu, dugogodišnjem članu i tajniku Društva na poslanoj vijesti i fotografijama.

Nedavno smo, već tradicionalnom prigodnom svetom misom, obilježili 603. obljetnicu smrti hrvatskog glagoljaša i francuskog duhovnog pisca Jurja Slovinca. Članica DPG-a, gđa. Vesna Marinić, prevela je na suvremeni francuski jezik neke od misli Jurja Slovinca. Hrvatski i francuski tekst dostupni su na mrežnoj stranici (http://www.croatianhistory.net/etf/juraj_slovinc_misli1f.html).

Mješoviti pjevački zbor *Bašćina* našega Društva nastupio je na glagoljaškoj misi u nedjelju, 3. studenoga u crkvi sv. Franje Ksaverskoga u Zagrebu. Poziv novim pjevačima je trajno otvoren, a sretni smo što već ima odjeka.

Ogranak Matice hrvatske u Splitu i Nakladnička kuća Alfa iz Zagreba priredili su predstavljanje knjige o kojoj smo već pisali, autora biskupa u miru, mons. dr. Mile Bogovića pod nazivom *Glagoljica - bina odrednica hrvatskog identiteta*, u srijedu 6. studenoga u galeriji Dominikanskog samostana na splitskom Pazaru. Već narednoga dana mons. Bogović bio je u Šibeniku gdje je predstavio svoju knjigu u prostoru interpretacijskog centra katedrale Svetog Jakova *Civitas sacra* u Šibeniku. Među uzvanicima na predstavljanju su bili šibenski biskup Tomislav Rogić, gospićko-senjski biskup Zdenko Križić i umirovljeni šibenski biskup Ante Ivas. U prilogu *Mediterran* riječkog Novog lista od nedjelje 17. studenoga objavljen je veliki intervju s biskupom Bogovićem.

U srijedu 13. studenoga u Nadbiskupijskom pastoralnom institutu u Zagrebu vrlo lijepo i sadržajno predavanje održala je gđa. Lada Bobinac, prof., knjižničarka u OŠ Granešina. Tema njezinog izlaganja bila je Zrinsko-frankopanska baština. Materijale je prikupljala u

posljednjih dvanaest godina, tijekom kojeg razdoblja je obišla preko stotinu posjeda Zrinskih i Frankopana u Hrvatskoj, BiH i Mađarskoj. Radeći na tome, marljivo je prikupljala podatke o posjedima, snimala zatečeno stanje na terenu i objedinila snimke. Spomenuta obrađena građa u cijelosti je objavljena na izvrsnoj mrežnoj stranici (<http://lako.com.hr/zrinsko-frankopanska-bastina/>) kako bi uvid u stanje i očuvanost zrinsko-frankopanske baštine bio lako dostupan.

Zahvaljujući dr. sc. Tomislavu Galoviću, nedavno smo doznali zanimljivu vijest da je u katoličkoj crkvi Sv. Josipa (St. Joseph Croatian Catholic Church) u St. Louisu, Missouri, u SAD-u, utemeljenoj 1904 g., prve dvije godine staroslavensku misu, tj. glagoljašku misu za hrvatske župljane služio vlč. Oskar Šuster. Ovaj je podatak objavljen u fotomonografiji *Croatians in America* autora Vladimira Novaka (1928.-2016.), tiskanoj 2018. u Zagrebu.

U vezi hrvatskog glagoljaštva u SAD-u, vrijedi pogledati i članak Ilije Živkovića "Pastoralna, socijalna, kulturna i politička djelatnost franjevac trećoredaca glagoljaša u Sjedinjenim Američkim Državama" objavljen u časopisu *Radovi* 47, br. 1 (2015): 137-163, koji je dostupan na adresi (<https://hrcak.srce.hr/153898>). I ovaj podatak dugujemo dr. sc. Tomislavu Galoviću, članu DPG-a i glavnom uredniku časopisa *Baščina*.

Riječki inovator Vladimir Markov stvorio je cijeli niz originalnih suvenira, a glavna inspiraciju mu je – glagoljica. Tako je na 44. hrvatskom sajmu inovacija s međunarodnim sudjelovanjem *INOVA 2019.*, koji je održan sredinom studenoga u Zagrebu, osvojio zlatnu medalju za edukativno-ukrasni predmet pod nazivom *Cvijeće glagoljica*.

Glagoljica privlači još nagrada: na ovogodišnjem *Interliberu* koji je također održan sredinom studenoga u Zagrebu, dodijeljene su ovogodišnje nagrade projekta *Ful kulturno* čiji je cilj promovirati niskobudžetna kulturna događanja na planu promicanja pisane riječi. Nezavisno stručno vijeće ocijenilo je projekt kulturne udruge *Baštinica* iz Otočca najvećim ocjenama te je projekt *Glagoljačići* proglašen najbolje brendiranim projektom koji promovira pisanu riječ za 2019. godinu. Glagoljačići su kolačići u obliku slova glagoljice za koje je udruga dizajnirala i ambalažu i prateće pisane kartice s pričama iz povijesti ili narodne predaje Gacke vezane uz slova glagoljice.

Glagoljalo se i na otoku Korčuli. Dvojac zvan *Glagoljica u gostima*, koji u prvom redu čine prof. Darko Žubričić i Mirna Lipovac, održao je dana 21. studenoga dva predavanja u Veloj Luci i narednoga dana jedno u Korčuli. Nažalost, zbog štrajka prosvjetnih radnika otpalo je predavanje u Blatu, a čak su i ostala predavanja do zadnjeg trena bila pod znakom upitnika. Jako smo zahvalni knjižnicama i profesorima koji su animirali djecu da unatoč svemu dođu na predavanja. Sretni smo što smo s glagoljicom поближе upoznali 300-tinjak osnovnoškolaca i srednoškolaca. Predavanja su bila prilagođena uzrastu malih i velikih slušača. Veliku pozornost djece izazvali su edukativni panoi koje su predavači postavili u dvoranama, a posebice su ih se dojmile iluminacije iz Hrvojevog misala i nekolicine drugih značajnih glagoljskih knjiga koje smo također izložili u predavaonicama. Predavači su dali i 15-minutni intervju za Radio Korčulu u kojem su predstavili rad Društva prijatelja glagoljice.

Iako na Korčuli nije bilo glagoljice u njenom izvornom obliku iz vremena nastanka drugih glagoljskih zapisa, nismo otišli razočarani. Vela Luka je poznata po krasnim podnim mozaicima kojima je ukrašen velik dio pješačkih staza. Glagoljski motiv smo lako zapazili na jednoj od stojećih mozaičnih dekoracija. U prostoru knjižnice u gradu Korčuli razveselio nas je pano ukrašen radovima učenika nastalih tijekom prošlogodšnjeg *Mjeseca hrvatske knjige* koji je bio posvećen glagoljici. I na kraju, u šetnji prema Lumbardi bili smo oduševljeni vidjevši naziv mjesta ispisano glagoljicom na zidu lokalnog sportskog terena.

Donosimo zanimljivost na koju smo naišli pretražujući razne mrežne stranice vezane uz glagoljicu: dr. Agnieszka Jasińska, zaposlena na Institutu filologije pri Pedagoškom fakultetu u Poljskoj, piše u svojem članku o glagoljici u Hrvatskoj, pa spominje i *Towarzystwo Przyjaciół Glagolicy* (Društvo prijatelja glagoljice), nabrajajući njegove aktivnosti od 1993. godine do danas. Dobar glas se daleko čuje...

Najava predstojećih događanja

Mješoviti pjevački zbor *Baščina* našega Društva nastupit će na glagoljaškoj misi u nedjelju, 1. prosinca u crkvi sv. Franje Ksaverskoga u Jandrićevoj 21 u Zagrebu, s početkom u 18 sati. Poziv novim pjevačima je i dalje otvoren.

Zbor ima dogovoren i nastup na otvorenome, na Trgu bana Jelačića u Zagrebu u sklopu manifestacije *Advent u Zagrebu*, u odličnom terminu u petak, 20. prosinca od 20.00 do 20.30 sati. Okupimo se na glavnom Trgu i glasnim aplauzom podržimo naš zbor!

Naredna tribina Društva prijatelja glagoljice je u srijedu 11. prosinca od 19 sati u Dvorani II Nadbiskupijskoga pastoralnog instituta, Kaptol 29 a u Zagrebu. Dr. sc. Ivan Botica sa Staroslavenskoga instituta održat će predavanje pod nazivom *Notari glagoljskoga pisma i hrvatskoga jezika iz Dubašnice*. Ulaz je slobodan i svi ste uvijek dobrodošli!

Dana 12. prosinca župa Prvić Šepurine na otoku Prviću obilježiti će 160 obljetnicu samostalnosti. Sve do sredine 19. stoljeća na otoku je bila jedna župa sa sjedištem u Prviću Luci koju su vodili fratri glagoljaši. No kako su Šepurine rasle i brojem stanovnika nadmašile Prvić Luku, pojavila se potreba za formiranjem posebne župe. Razdvajanje župa započelo je još 1830. godine, a do potpunog odvajanja došlo je 12. prosinca 1859. godine. Upravo te 1859. godine Dragutin Antun Parčić, znameniti hrvatski glagoljaš i leksikograf, bio je otočki župnik. Nakon toga Parčić odlazi za predstojnika Franjevačkog glagoljaškog samostana na otočić Galevac (Školjić) kod Preka na otoku Ugljanu. U Šepurinama se s njegovim odlaskom gasi glagoljaška služba Božja, a mise se počinju služiti na latinskom sve do 1920. godine, da bi se potom ponovo počelo glagoljati, sve do liturgijske reforme 60-ih godine prošlog stoljeća i obvezatnog prelaska na živi narodni jezik u bogoslužju.

Dvije glagoljaške šetnje

Zahvaljujući gđi. Narcisi Potežici, suosnivačici, bivšoj predsjednici i počasnoj članici Društva, slikom i rječju možemo otputovati do Varaždinskih toplica gdje se na mjesnom groblju pokraj kapelice sv. Duha nalazi zanimljiv nadgrobni spomenik. Ivan Kukuljević Sakcinski, poznati povjesničar, ilirac i političar koji je prvi održao u Saboru govor na hrvatskom jeziku, tamo je na grobu svog oca Antuna postavio križ s natpisom ispisanim glagoljičnim slovima: *zahvalni sin svome otcu*.

U drugu šetnju nas je povela gospođa Ljubica Štambuk, naša članica iz Rijeke. Odlazimo do Pražnica, sela u unutrašnjosti otoka Brača, nedaleko Pučišća. Na svodu Župne crkve sv. Ante Opata nalaze se freske, neke od njih ispisane hrvatskom glagoljicom. Djelo su praškog slikara i restauratora Josefa Hubscha iz prijelaza 19. na 20. stoljeće. Selo Pražnica spominje se već u 12. stoljeću i to u znamenitoj Povaljskoj listini gdje se naziva *Selo na Pražnicah*. Podsjetimo se, Povaljska listina je najstariji sačuvani dokument pisan hrvatskom ćirilicom, a nastala je 1. prosinca 1250. godine.

Nadamo se da ste uživali u ovim slikovnim šetnjama i dobili želju otputiti se u tim pravcima.

Glagoljica gdje je (ne)očekujemo

Jasminke i Laure već mogu mirno spavati. Gospođa Marica Maričić izvezla je njihova imena glagoljicom, a u jastučice stavila mirisno punjenje za bolji san.

Do idućeg broja, početkom siječnja 2020. godine, srdačno Vas pozdravljam. Zahvaljujem Vam što ste nas pratili iz mjeseca u mjesec i sudjelovali u radu Društva prijatelja glagoljice: dolazili na naše tribine i na koncerte zbora *Baščina*, čitali časopis *Baščinu*, javljali se s komentarima i slali svoje priloge za *Novosti*. Nastavite tako. Želim Vam blagoslovljen Božić i svako dobro u novoj godini.

Mirna Lipovac

UREDNICIA

ՄԻՐՆԻԻ ԼԻՍՈՎԱՅ՝ Mirna Lipovac

ՄԻՐՆԱ

DRUŠTVO PRIJATELJA GLAGOLJICE

E-adresa: drustvoprijateljglagoljice@gmail.com

ՄԵՆԵԱՄՈՒՄԵՆ ԲՆԵՃԻՐԻՍՏՈՎԻՆԻՐԻ ԿՈՄԻՏԵՆԻՐԵՅՈՒՄԻ

Web adresa: <http://www.croatianhistory.net/glagoljica/novosti/mirna.html>